

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

**дисципліни
Гарантії адвокатської діяльності
(для бакалаврів)**

Київ 2016

Підготовлено професором кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Заросилом В.О.

Затверджено на засіданні кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності (протокол № 4 від 17. 11. 16 р.)

Схвалено Вченою радою інституту права ім. Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом (протокол № 12/1 від 01.12. 16 р.)

Заросило В.О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Гарантії адвокатської діяльності» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016 – с.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів включають в себе пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст самостійної роботи з дисципліни, матеріали для семінарських занять, тести, питання для самоконтролю, теми рефератів та контрольних робіт і список рекомендованої літератури

Пояснювальна записка

У системі органів, які здійснюють правозахисну діяльність, особливе місце належить адвокатурі, основним напрямом діяльності якої є правове забезпечення захисту прав і свобод людини, законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Забезпечуючи охорону прав і свобод людини, адвокатура своєю діяльністю сприяє утворенню правової держави, і, по суті, гарантують правовий захист людини, що згідно з Конституцією України визнається найбільшою соціальною цінністю держави.

Фактично курс дисципліни «Гарантії адвокатської діяльності» має загальну мету - ґрунтовне опанування теоретичних положень матеріального і процесуального законодавства, пов'язаного з адвокатською діяльністю, вивчення норм чинного законодавства, що регулює діяльність цих правових інститутів, правильне розуміння правової природи адвокатури, її завдань, функцій, принципів. При вивченні курсу дисципліни «Гарантії адвокатської діяльності» особливу увагу слід приділити правовій природі адвокатури. На сучасному етапі розвитку суспільства адвокатура є єдиною недержавною структурою в системі правоохоронних органів. Це добровільне професійне громадське об'єднання. Адвокат за своєю правовою природою — вільна професія, звідси — громадський характер цього правозахисного інституту.

Для правильного розуміння завдань адвокатури, принципів, гарантій і організаційних форм адвокатської діяльності слід добре опанувати норми Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» прийнятого у 2012 році р., його значення щодо удосконалення діяльності адвокатури. Цим Законом на час його прийняття було суттєво розширено спектр професійних прав адвоката, вперше передбачено гарантії адвокатської діяльності, визначено таку форму організації адвокатської діяльності, як індивідуально (приватно) практикуючий адвокат. Цей Закон докорінно змінив роль і місце адвокатури в суспільстві, закріпив підвалини діяльності цього правозахисного інституту як дійсно незалежного. Відповідність Закону світовим стандартам адвокатської професії дала можливість адвокатурі України увійти рівноправним партнером у світове адвокатське співтовариство. Оптимістичним з погляду перспективи розвитку професійної української адвокатури є той факт, що у травні 2003 р. Спілку адвокатів України було прийнято до Ради адвокатських асоціацій та правоохоронних товариств Європейського Союзу, незважаючи на те, що Україна не є асоційованим членом ЄС. Але з плином часу постали нові проблеми, що потребують подальшого удосконалення діяльності адвокатури України. Останнє десятиріччя продемонструвало, що багато аспектів адвокатської діяльності потребують уточнення і доповнення.

Після вивчення дисципліни «Гарантії адвокатської діяльності» студенти повинні знати:

- основні напрями гарантії адвокатської діяльності;
- орієнтуватися в системі адвокатури України;
- основні напрями діяльності адвокатів в кримінальному процесі та гарантії їх діяльності;
- систему участі адвокатів в цивільному процесі та гарантії їх недоторканості;
- підстави участі адвокатів в адміністративному та господарському процесах;
- основні документальні гарантії діяльності адвокатів щодо збирання доказів;

Студенти після вивчення згаданої дисципліни повинні вміти:

- складати відповідні документи стосовно участі адвокатів в різних процесах;
- готувати адвокатські запити з дотриманням всіх процесуальних правил

- використовувати конституційні гарантії для організації роботи адвокатів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«Гарантії адвокатської діяльності»

№	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. Загальні положення щодо адвокатури України	
1	Адвокатура України, її місце в суспільному житті. Конституційний статус адвокатури
2	Завдання, принципи та організаційні форми діяльності адвокатури. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року
3	Гарантії правового статусу адвоката у кримінальному провадженні
4	Процесуальний статус адвоката у цивільному провадженні та його гарантії
5	Гарантії участі адвокатів в адміністративному та господарському процесах
6	Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі та дотримання гарантій такої діяльності
Змістовий модуль 2. Система гарантій адвокатської діяльності в Україні	
7	Загальні поняття гарантії адвокатської діяльності
8	Організація діяльності адвокатів в кримінальному процесі у сфері збирання доказів
9	Поняття компетенції адвокатів в цивільному процесі
10	Участь адвокатів в адміністративному процесі та гарантії такої участі
11	Організація участі адвокатів в господарському процесі та її особливості
12	Адвокат та помічник адвоката
	Разом годин 60

Зміст самостійної роботи з дисципліни
«Гарантії адвокатської діяльності»

Змістовий модуль 1. Загальні положення щодо адвокатури України

Тема 1. Адвокатура України, її місце в суспільному житті.

Конституційний статус адвокатури

Адвокатура — правова інституція, яка виконує важливу суспільну функцію — правове забезпечення захисту прав і свобод людини. Адвокатура як основний орган захисту прав громадян у судах. Адвокатура України як самостійна недержавна структура в системі правоохоронних органів: добровільне, професійне громадське об'єднання, що згідно з Конституцією України покликано сприяти захисту прав і свобод і представляти законні

інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм іншу юридичну допомогу. Роль адвокатури у забезпеченні пріоритетного напрямку державної діяльності. Відповідність принципів діяльності української адвокатури світовим стандартам адвокатської професії Спілка адвокатів України.

Література [1; 2; 4; 13; 14]

Тема 2. Завдання, принципи та організаційні форми діяльності адвокатури. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року

Завдання адвокатури:

- захист прав, свобод, законних інтересів громадян та юридичних осіб;
- представництво інтересів громадян і юридичних осіб як у відносинах з державою, так і в стосунках між ними;
- представництво в судах, інших державних і правоохоронних органах інтересів фізичних і юридичних осіб;
- надання фізичним і юридичним особам, державним і громадським організаціям і об'єднанням юридичної допомоги;
- підвищення рівня інформованості населення з правових питань.

Організація і принципи діяльності адвокатури, спектр професійних прав адвокатів, гарантії адвокатської діяльності. Питання щодо правової природи адвокатури, організаційних форм і видів їх діяльності; професійних прав і обов'язків адвокатів; оплати їхньої праці та дисциплінарної відповідальності, в тому числі підстави для припинення адвокатської діяльності. Компетенція кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, їх повноважень і ролі у формуванні професійного адвокатського корпусу.

Література [1; 2; 4; 5; 13; 14]

Тема 3. Гарантії правового статусу адвоката у кримінальному провадженні

Загальні питання правового статусу адвоката-захисника у кримінальному провадженні. Завдання захисту, основні засади його здійснення адвокатом-захисником, його права та обов'язки. Порядок запрошення та призначення адвоката-захисника, відмова від його допомоги та його заміна. Обов'язкова участь адвоката-захисника у кримінальному провадженні та порядок його призначення. Обставини, що виключають участь у кримінальній справі адвоката-захисника. Порядок усунення адвоката-захисника від участі у справі.

Адвокат — представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача.

Правова позиція адвоката-представника у досудовому слідстві та у судовому розгляді справи, його основна мета при здійсненні представництва, права та обов'язки. Момент і порядок допуску адвоката-представника у провадженні досудового слідства у кримінальній справі. Особливості участі адвоката-представника у судовому розгляді справи.

Література [2; 4; 11; 13; 14]

Тема 4. Процесуальний статус адвоката у цивільному провадженні та його гарантії

Правові підстави участі адвоката у цивільному провадженні. Права та обов'язки адвоката — представника позивача, відповідача, третіх осіб. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві.

Адвокат — представник у процесі підготовки цивільної справи до судового розгляду, розробка і відстоювання правової позиції.

Надання правової допомоги відповідачу. Обґрунтування невизнання або часткового визнання позову.

Адвокат — представник третіх осіб.

Участь адвоката-представника у судовому засіданні. Повноваження адвоката на здійснення процесуальних дій у цивільному провадженні.

Колізія позиції адвоката-представника і довірителя. Відмова адвоката від ведення справи.

Надання допомоги довірителю щодо участі в судовому розгляді справи, в судових дебатах, складання апеляційної скарги.

Участь адвоката в апеляційному розгляді цивільної справи та касаційному її оскарженні.

Правові підстави участі адвоката в цивільній справі.

Складання позовної заяви. Структура і зміст позовної заяви. Підготовка і представлення письмових доказів разом із позовною заявою.

Література [2; 4; 9; 10; 13; 14]

Тема 5. Гарантії участі адвокатів в адміністративному та господарському процесах

Підстави і гарантії апеляційного і касаційного оскаржень адвокатом судових рішень — одна із засад судочинства, визначених Конституцією України (ст. 129).

Реалізація адвокатом права на апеляційне і касаційне оскарження судових рішень у кримінальному провадженні. Передбачене кримінально-процесуальним законодавством право подання апеляції, порядок і строки апеляційного оскарження. Участь і права адвоката при розгляді справ за апеляцією. Касаційне провадження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені адвокатом у касаційному порядку. Суди, які розглядають касаційні скарги. Строки та порядок касаційного оскарження. Рух справи в касаційній інстанції, порядок доповнення, зміни і відкликання касаційної скарги.

Адвокат як процесуальний представник апеляційного і касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах. Право апеляційного оскарження у цивільній справі; строки апеляційного оскарження, форма і зміст апеляційної скарги; порядок внесення апеляційної скарги; доповнення, зміни до апеляційної скарги; участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції; підстави для відхилення апеляційної скарги.

Право касаційного оскарження судового рішення адвокатом як процесуальним представником, строки і порядок подачі касаційної скарги; порядок розгляду справи за касаційною скаргою судом касаційної інстанції; порядок відхилення касаційної скарги.

Література [2; 4; 9; 13; 14]

Тема 6. Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі та дотримання гарантій такої діяльності

Загальна характеристика Правил адвокатської етики, їх значення для удосконалення діяльності адвокатури. Основні принципи адвокатської етики, їх характеристика. Відносини адвоката з клієнтом як важлива умова забезпечення етичних норм у діяльності адвокатури. Відносини адвоката із судом та іншими учасниками судового процесу. Відносини між адвокатами, дотримання норм адвокатської етики у громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвокатури. Адвокатське об'єднання як суб'єкт відносин щодо забезпечення дотримання правил адвокатської етики. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики.

Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі. Необхідність створення професійної асоціації адвокатів. Подолання невинуватеної конкуренції в галузі представництва юридичних послуг. Неналежне дотримання правоохоронними

органами професійних прав адвокатів, інші проблемні питання, пов'язані із взаємодією адвокатури з державою.

Література [1; 2; 5; 13; 14]

Змістовий модуль 2. Система гарантій адвокатської діяльності в Україні

Тема 7. Загальні поняття гарантії адвокатської діяльності

Права та обов'язки адвокатів. Дотримання прав та обов'язків адвокатів

Система гарантій діяльності адвокатів Гарантії діяльності адвокатів в кримінальному процесі. Імунітет адвокатів під час перебування в кримінальному процесі. Професійні права честь та гідність адвокатів та їх захист Заборона будь-яких втручань і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності. Охорона державою життя, здоров'я, честі і гідності адвоката та членів його сім'ї, їх майна, а також установлення законом відповідальності за посягання на них. Заборона втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом. Заборона втручання у правову позицію адвоката. Заборона ототожнення адвоката з клієнтом.

Література [3; 6-8; 12; 14]

Тема 8. Організація діяльності адвокатів в кримінальному процесі у сфері збирання доказів

Нормативне забезпечення діяльності захисника у процесі збирання доказів та гарантії такої діяльності. Допустимість доказів. Види доказів, які має право збирати адвокат Межі збирання доказів Погодження сторін щодо допустимості доказів. Ознайомлення всіх учасників процесу з доказами. Надання доказів підозрюваними, обвинуваченими

Література [3; 6; 8; 12; 14]

Тема 9. Поняття компетенції адвокатів у цивільному процесі

Правові основи статусу адвоката-представника в цивільному процесі Особи, які можуть бути представниками в суді Адвокати-представники, які призначаються судом Повноваження адвоката-представника в цивільному процесі і порядок їх оформлення. Вироблення позиції у справі. Проблема доказування в цивільному процесі Особливості вироблення і реалізації позиції по цивільній справі Проблеми доказування в цивільному процесі Система адвокатської діяльності у цивільному процесі у сфері збирання доказів Виступ адвоката в судовому засіданні у цивільному процесі Пояснення сторін Дебати сторін у цивільному процесі. Використання системи затягування справи у цивільному процесі Виступ адвоката у вищій судовій інстанції

Література [3; 8; 10; 12-14]

Тема 10. Участь адвокатів в адміністративному процесі та гарантії такої участі

Особливості адміністративного процесу. Відмінність адміністративного права процес від кримінального та цивільного процесів Особливості участі адвокатів в адміністративному процесі Нормативні документи, які визначають участь адвокатів у адміністративному процесі. Представництво в адміністративному процесі. Особливості представництва в адміністративному процесі. Квазісудовий адміністративний процес та участь адвокатів в такому процесі. Оскарження рішення в адміністративній справі у вищих інстанціях.

Практична діяльність адвокатів в позасудовому адміністративному процесі

Література [1; 2; 4; 13; 14]

Тема 11. Організація участі адвокатів в господарському процесі та її особливості

Особливості представництва у господарському процесі. Джерела господарського процесу. Господарські суди в Україні та їх структура. Відмінність діяльності адвокатів в господарському процесі від кримінального та цивільного процесів. Дебати сторін в господарському процесі. Докази і доказування в господарському процесі. Представництво в суді першої інстанції. Представництво в апеляційній інстанції

Література [1; 2; 4; 5; 13; 14]

Тема 12. Адвокат та помічник адвоката, гарантії їх діяльності

Поняття адвокат та помічник адвоката. Вимоги до помічника адвоката. Гарантії діяльності помічника адвоката. Види адвокатської діяльності. Професійні права та обов'язки адвоката. Гарантії адвокатської діяльності. Дисциплінарна відповідальність адвоката.

Література [2; 4; 11; 13; 14]

Плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Загальні положення щодо адвокатури України

Тема 1. Адвокатура України, її місце в суспільному житті.

Конституційний статус адвокатури

Адвокатура — правова інституція, яка виконує важливу суспільну функцію — правове забезпечення захисту прав і свобод людини. Адвокатура як основний орган захисту прав громадян у судах. Адвокатура України як самостійна недержавна структура в системі правоохоронних органів: добровільне, професійне громадське об'єднання, що згідно з Конституцією України покликано сприяти захисту прав і свобод і представляти законні інтереси громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, юридичних осіб, надавати їм іншу юридичну допомогу. Роль адвокатури у забезпеченні пріоритетного напрямку державної діяльності. Відповідність принципів діяльності української адвокатури світовим стандартам адвокатської професії Спілка адвокатів України.

Література [1; 2; 4; 13; 14]

Тема 2. Завдання, принципи та організаційні форми діяльності адвокатури. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року

Завдання адвокатури:

- захист прав, свобод, законних інтересів громадян та юридичних осіб;
- представництво інтересів громадян і юридичних осіб як у відносинах з державою, так і в стосунках між ними;
- представництво в судах, інших державних і правоохоронних органах інтересів фізичних і юридичних осіб;
- надання фізичним і юридичним особам, державним і громадським організаціям і об'єднанням юридичної допомоги;

- підвищення рівня інформованості населення з правових питань.

Організація і принципи діяльності адвокатури, спектр професійних прав адвокатів, гарантії адвокатської діяльності. Питання щодо правової природи адвокатури, організаційних форм і видів їх діяльності; професійних прав і обов'язків адвокатів; оплати їхньої праці та дисциплінарної відповідальності, в тому числі підстави для припинення адвокатської діяльності. Компетенція кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, їх повноважень і ролі у формуванні професійного адвокатського корпусу.

Література [1; 2; 4; 5; 13; 14]

Тема 3. Гарантії правового статусу адвоката у кримінальному провадженні

Загальні питання правового статусу адвоката-захисника у кримінальному провадженні. Завдання захисту, основні засади його здійснення адвокатом-захисником, його права та обов'язки. Порядок запрошення та призначення адвоката-захисника, відмова від його допомоги та його заміна. Обов'язкова участь адвоката-захисника у кримінальному провадженні та порядок його призначення. Обставини, що виключають участь у кримінальній справі адвоката-захисника. Порядок усунення адвоката-захисника від участі у справі.

Адвокат — представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача.

Правова позиція адвоката-представника у досудовому слідстві та у судовому розгляді справи, його основна мета при здійсненні представництва, права та обов'язки. Момент і порядок допуску адвоката-представника у провадженні досудового слідства у кримінальній справі. Особливості участі адвоката-представника у судовому розгляді справи.

Література [2; 4; 11; 13; 14]

Тема 4. Процесуальний статус адвоката у цивільному провадженні та його гарантії

Правові підстави участі адвоката у цивільному провадженні. Права та обов'язки адвоката — представника позивача, відповідача, третіх осіб. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві.

Адвокат — представник у процесі підготовки цивільної справи до судового розгляду, розробка і відстоювання правової позиції.

Надання правової допомоги відповідачу. Обґрунтування невизнання або часткового визнання позову.

Адвокат — представник третіх осіб.

Участь адвоката-представника у судовому засіданні. Повноваження адвоката на здійснення процесуальних дій у цивільному провадженні.

Колізія позиції адвоката-представника і довірителя. Відмова адвоката від ведення справи.

Надання допомоги довірителю щодо участі в судовому розгляді справи, в судових дебатах, складання апеляційної скарги.

Участь адвоката в апеляційному розгляді цивільної справи та касаційному її оскарженні.

Правові підстави участі адвоката в цивільній справі.

Складання позовної заяви. Структура і зміст позовної заяви. Підготовка і представлення письмових доказів разом із позовною заявою.

Література [2; 4; 9; 10; 13; 14]

Тема 5. Гарантії участі адвокатів в адміністративному та господарському процесах

Підстави і гарантії апеляційного і касаційного оскаржень адвокатом судових рішень — одна із засад судочинства, визначених Конституцією України (ст. 129).

Реалізація адвокатом права на апеляційне і касаційне оскарження судових рішень у

кримінальному провадженні. Передбачене кримінально-процесуальним законодавством право подання апеляції, порядок і строки апеляційного оскарження. Участь і права адвоката при розгляді справ за апеляцією. Касаційне провадження. Судові рішення, які можуть бути оскаржені адвокатом у касаційному порядку. Суди, які розглядають касаційні скарги. Строки та порядок касаційного оскарження. Рух справи в касаційній інстанції, порядок доповнення, зміни і відкликання касаційної скарги.

Адвокат як процесуальний представник апеляційного і касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах. Право апеляційного оскарження у цивільній справі; строки апеляційного оскарження, форма і зміст апеляційної скарги; порядок внесення апеляційної скарги; доповнення, зміни до апеляційної скарги; участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції; підстави для відхилення апеляційної скарги.

Право касаційного оскарження судового рішення адвокатом як процесуальним представником, строки і порядок подачі касаційної скарги; порядок розгляду справи за касаційною скаргою судом касаційної інстанції; порядок відхилення касаційної скарги.

Література [2; 4; 9; 13; 14]

Тема 6. Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі та дотримання гарантій такої діяльності

Загальна характеристика Правил адвокатської етики, їх значення для удосконалення діяльності адвокатури. Основні принципи адвокатської етики, їх характеристика. Відносини адвоката з клієнтом як важлива умова забезпечення етичних норм у діяльності адвокатури. Відносини адвоката із судом та іншими учасниками судового процесу. Відносини між адвокатами, дотримання норм адвокатської етики у громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвокатури. Адвокатське об'єднання як суб'єкт відносин щодо забезпечення дотримання правил адвокатської етики. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики.

Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі. Необхідність створення професійної асоціації адвокатів. Подолання невиправданої конкуренції в галузі представництва юридичних послуг. Неналежне дотримання правоохоронними органами професійних прав адвокатів, інші проблемні питання, пов'язані із взаємодією адвокатури з державою.

Література [1; 2; 5; 13; 14]

Змістовий модуль 2. Система гарантій адвокатської діяльності в Україні

Тема 7. Загальні поняття гарантії адвокатської діяльності

Права та обов'язки адвокатів. Дотримання прав та обов'язків адвокатів Система гарантій діяльності адвокатів Гарантії діяльності адвокатів в кримінальному процесі. Імунітет адвокатів під час перебування в кримінальному процесі. Професійні права честь та гідність адвокатів та їх захист Заборона будь-яких втручань і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності. Охорона державою життя, здоров'я, честі і гідності адвоката та членів його сім'ї, їх майна, а також установлення законом відповідальності за посягання на них. Заборона втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом. Заборона втручання у правову позицію адвоката. Заборона ототожнення адвоката з клієнтом.

Література [3; 6-8; 12; 14]

Тема 8. Організація діяльності адвокатів в кримінальному процесі у сфері збирання доказів

Нормативне забезпечення діяльності захисника у процесі збирання доказів та гарантії такої діяльності. Допустимість доказів. Види доказів, які має право збирати адвокат. Межі збирання доказів. Погодження сторін щодо допустимості доказів. Ознайомлення всіх учасників процесу з доказами. Надання доказів підозрюваними, обвинуваченими

Література [3; 6; 8; 12; 14]

Тема 9. Поняття компетенції адвокатів у цивільному процесі

Правові основи статусу адвоката-представника в цивільному процесі. Особи, які можуть бути представниками в суді. Адвокати-представники, які призначаються судом. Повноваження адвоката-представника в цивільному процесі і порядок їх оформлення. Вироблення позиції у справі. Проблема доказування в цивільному процесі. Особливості вироблення і реалізації позиції по цивільній справі. Проблеми доказування в цивільному процесі. Система адвокатської діяльності у цивільному процесі у сфері збирання доказів. Виступ адвоката в судовому засіданні у цивільному процесі. Пояснення сторін. Дебати сторін у цивільному процесі. Використання системи затягування справи у цивільному процесі. Виступ адвоката у вищій судовій інстанції

Література [3; 8; 10; 12-14]

Тема 10. Участь адвокатів в адміністративному процесі та гарантії такої участі

Особливості адміністративного процесу. Відмінність адміністративного права процесу від кримінального та цивільного процесів. Особливості участі адвокатів в адміністративному процесі. Нормативні документи, які визначають участь адвокатів у адміністративному процесі. Представництво в адміністративному процесі. Особливості представництва в адміністративному процесі. Квасисудовий адміністративний процес та участь адвокатів в такому процесі. Оскарження рішення в адміністративній справі у вищих інстанціях. Практична діяльність адвокатів в позасудовому адміністративному процесі

Література [1; 2; 4; 13; 14]

Тема 11. Організація участі адвокатів в господарському процесі та її особливості

Особливості представництва у господарському процесі. Джерела господарського процесу. Господарські суди в Україні та їх структура. Відмінність діяльності адвокатів в господарському процесі від кримінального та цивільного процесів. Дебати сторін в господарському процесі. Докази і доказування в господарському процесі. Представництво в суді першої інстанції. Представництво в апеляційній інстанції

Література [1; 2; 4; 5; 13; 14]

Тема 12. Адвокат та помічник адвоката, гарантії їх діяльності

Поняття адвокат та помічник адвоката. Вимоги до помічника адвоката. Гарантії діяльності помічника адвоката. Види адвокатської діяльності. Професійні права та

обов'язки адвоката. Гарантії адвокатської діяльності. Дисциплінарна відповідальність адвоката.

Література [2; 4; 11; 13; 14]

Тести

1. Адвокат це:
  - фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку визначеному законодавством
  - юридична особа
  - фізична особа з обмеженими можливостями
  - фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність коли захоче
2. Адвокатське самоврядування це:
  - гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури
  - організація діяльності адвокатури в перерві між з'їздами адвокат
  - ради адвокатів
  - ради адвокатів та з'їзд адвокатів
3. Захист це:
  - вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів громадян
  - фізичний захист осіб адвокатом
  - юридичні норми, які створені для захисту прав
  - участь адвокатів у кримінальному процесі
4. Правової допомога це:
  - вид адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань
  - допомога у вирішенні побутових питань
  - допомога з боку Національної поліції
  - допомога, яку надають юристи
5. Конфлікт інтересів це:
  - суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками
  - конфлікт інтересів – це конфлікт між адвокатом та клієнтом
  - конфлікт інтересів виникає завжди при роботі адвокатів
  - конфлікт інтересів – це конфлікт між адвокатами
6. Представництво це:
  - вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта
  - захист клієнта
  - система заходів, яка спрямована на захист клієнтів
  - система роботи адвокатів
7. Адвокатуру України складають:
  - адвокати які офіційно працюють в адвокат сих організаціях
  - всі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність
  - адвокати міст і сіл
  - адвокати, які мають ліцензії і які позбавлені ліцензій

8. Адвокатська діяльність здійснюється на принципах:

- верховенства права і законності
- незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів
- конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів
- верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів.

9. Адвокатура це організація яка:

- підпорядковується міністерству юстиції
- є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб
- є частково незалежною
- підпорядковується органам місцевого самоврядування

10. Адвокатом може бути фізична особа:

- яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років,
- склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування
- склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю
- всі вищепераховані якості необхідні для адвоката

11. Адвокатом не може бути :

- особа, яка має вади зору
- визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною
- позбавлена права на заняття адвокатською діяльністю
- звільнена з посади працівника Національної поліції

12. Адвокатом не може бути:

- особа, яка має дві освіти, але одну з них юридичну
- особа яка має повну вищу юридичну освіту здобуту за кордоном, але не визнану в Україні
- вищу педагогічну освіту
- неповну юридичну освіту

13. Несумісною з діяльністю адвоката є:

- військова або альтернативна (невійськова) служба;
- нотаріальна діяльність
- судово-експертна діяльність
- всі вищепераховані види діяльності

14. Кандидатів на посади адвокатів допускають до кваліфікаційного іспиту

- за рішення Кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатів
- за рішенням Міністерства юстиції
- за бажанням кандидатів
- за рішення ради адвокатів

15. Кваліфікаційний іспит полягає:

- у перевірці теоретичних знань у галузі права, історії адвокатури та адвокатської етики
- перевірці знань в галузі юриспруденції
- у виявленні рівня її практичних навичок та умінь у застосуванні закону
- перераховане в першому і третьому пункті

16. Свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту дійсне

- протягом трьох років з дня складення іспиту

- протягом одного року
- довічно
- протягом місяця

17. Організаційними формами адвокатського самоврядування є:

- конференція адвокатів регіону, рада адвокатів регіону, Рада адвокатів України, з'їзд адвокатів України
- Рада адвокатів України, з'їзд адвокатів України
- збори адвокатів, конференція адвокатів регіону, рада адвокатів регіону, Рада адвокатів України, з'їзд адвокатів України
- збори адвокатів, конференція адвокатів регіону, рада адвокатів регіону

18. З'їзд адвокатів України скликається Радою адвокатів України не рідше:

- одного разу на три роки.
- одного разу на два роки
- одного разу в рік
- щорічно

19. З'їзд адвокатів України:

- обирає голову і заступників голови Ради адвокатів України, голову і заступників голови Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, голову і членів Вищої ревізійної комісії адвокатури

- обирає голову і заступників голови Ради адвокатів України і ревізійну комісію

- обирає голову і заступників голови Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, голову і членів Вищої ревізійної комісії адвокатури

- обирає керівні кадри самоврядування адвокатів в Україні

20. Рада адвокатів України:

- підконтрольна і підзвітна з'їзду адвокатів України.
- обирається на один рік
- проводить засідання сесійно
- підпорядковується Міністерству юстиції України

21. Утримання органів адвокатського самоврядування може здійснюватися за рахунок:

- плати за складання кваліфікаційного іспиту;
- щорічних внесків громадян на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування;
- добровільних внесків адвокатів, адвокатських бюро, адвокатських об'єднань та державних коштів, які виділяються для адвокатів;
- добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, які здійснюють тільки клієнти;

Питання для самоконтролю

1. Загальні положення щодо адвокатури України
2. Адвокатура України, її місце в суспільному житті.
3. Конституційний статус адвокатури
4. Адвокатура — правова інституція, яка виконує важливу суспільну функцію — правове забезпечення захисту прав і свобод людини.
5. Адвокатура як основний орган захисту прав громадян у судах.
6. Адвокатура України як самостійна недержавна структура в системі правоохоронних органів
7. Роль адвокатури у забезпеченні пріоритетного напрямку державної діяльності.
8. Відповідність принципів діяльності української адвокатури світовим стандартам адвокатської професії.
9. Спілка адвокатів України.
10. Завдання, принципи та організаційні форми діяльності адвокатури. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» 2012 року
11. Завдання адвокатури:
12. Організація і принципи діяльності адвокатури, спектр професійних прав адвокатів, гарантії адвокатської діяльності.
13. Правова природа адвокатури.
14. Компетенція кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, їх повноважень і ролі у формуванні професійного адвокатського корпусу.
15. Гарантії правового статусу адвоката у кримінальному провадженні
16. Загальні питання правового статусу адвоката-захисника у кримінальному провадженні.
17. Завдання захисту, основні засади його здійснення адвокатом-захисником, його права та обов'язки.
18. Порядок запрошення та призначення адвоката-захисника, відмова від його допомоги та його заміна.
19. Обов'язкова участь адвоката-захисника у кримінальному провадженні та порядок його призначення.
20. Обставини, що виключають участь у кримінальній справі адвоката-захисника.
21. Порядок усунення адвоката-захисника від участі у справі.
22. Адвокат — представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача.
23. Правова позиція адвоката-представника у досудовому слідстві та у судовому розгляді справи, його основна мета при здійсненні представництва, права та обов'язки.
24. Момент і порядок допуску адвоката представника у провадженні досудового слідства у кримінальній справі.
25. Особливості участі адвоката-представника у судовому розгляді справи.
26. Процесуальний статус адвоката у цивільному провадженні та його гарантії
27. Правові підстави участі адвоката у цивільному провадженні.
28. Права та обов'язки адвоката — представника позивача, відповідача, третіх осіб.
29. Обставини, що виключають участь адвоката у цивільному судочинстві.
30. Адвокат — представник у процесі підготовки цивільної справи до судового розгляду, розробка і відстоювання правової позиції.
31. Надання правової допомоги відповідачу.
32. Обґрунтування невизнання або часткового визнання позову.
33. Адвокат — представник третіх осіб.

34. Участь адвоката-представника у судовому засіданні.
35. Повноваження адвоката на здійснення процесуальних дій у цивільному провадженні.
36. Колізія позиції адвоката-представника і довірителя.
37. Відмова адвоката від ведення справи.
38. Надання допомоги довірителю щодо участі в судовому розгляді справи, в судових дебатах, складання апеляційної скарги.
39. Участь адвоката в апеляційному розгляді цивільної справи та касаційному її оскарженні.
40. Правові підстави участі адвоката в цивільній справі.
41. Складання позовної заяви.
42. Структура і зміст позовної заяви.
43. Підготовка і представлення письмових доказів разом із позовною заявою.
44. Гарантії участі адвокатів в адміністративному та господарському процесі.
45. Реалізація адвокатом права на апеляційне і касаційне оскарження судових рішень у кримінальному провадженні.
46. Передбачене кримінально-процесуальним законодавством право подання апеляції, порядок і строки апеляційного оскарження.
47. Участь і права адвоката при розгляді справ за апеляцією.
48. Касаційне провадження.
49. Судові рішення, які можуть бути оскаржені адвокатом у касаційному порядку.
50. Суди, які розглядають касаційні скарги.
51. Строки та порядок касаційного оскарження.
52. Рух справи в касаційній інстанції, порядок доповнення, зміни і відкликання касаційної скарги.
53. Адвокат як процесуальний представник апеляційного і касаційного оскарження судових рішень у цивільних справах.
54. Право апеляційного оскарження у цивільній справі; строки апеляційного оскарження, форма і зміст апеляційної скарги; порядок внесення апеляційної скарги; доповнення, зміни до апеляційної скарги; участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції; підстави для відхилення апеляційної скарги.
55. Право касаційного оскарження судового рішення адвокатом як процесуальним представником.
56. Строки і порядок подачі касаційної скарги; порядок розгляду справи за касаційною скаргою судом касаційної інстанції; порядок відхилення касаційної скарги.
57. Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі та дотримання гарантій такої діяльності
58. Загальна характеристика правил адвокатської етики, їх значення для удосконалення діяльності адвокатури.
59. Основні принципи адвокатської етики, їх характеристика.
60. Відносини адвоката з клієнтом як важлива умова забезпечення етичних норм у діяльності адвокатури.
61. Відносини адвоката із судом та іншими учасниками судового процесу. Відносини між адвокатами, дотримання норм адвокатської етики у громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвокатури.
62. Адвокатське об'єднання як суб'єкт відносин щодо забезпечення

дотримання правил адвокатської етики.

63. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики.

64. Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі. Необхідність створення професійної асоціації адвокатів.

65. Подолання невикористаної конкуренції в галузі представництва юридичних послуг.

66. Неналежне дотримання правоохоронними органами професійних прав адвокатів, інші проблемні питання, пов'язані із взаємодією адвокатури з державою.

67. Система гарантій адвокатської діяльності в Україні

68. Загальні поняття гарантії адвокатської діяльності

69. Права та обов'язки адвокатів.

70. Дотримання прав та обов'язків адвокатів

71. Система гарантій діяльності адвокатів

72. Гарантії діяльності адвокатів в кримінальному процесі.

73. Імунітет адвокатів під час перебування в кримінальному процесі.

74. Професійні права честь та гідність адвокатів та їх захист

75. Заборона будь-яких втручань і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності.

76. Охорона державою життя, здоров'я, честі і гідності адвоката та членів його сім'ї, їх майна, а також установлення законом відповідальності за посягання на них.

77. Заборона втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом.

78. Заборона втручання у правову позицію адвоката.

79. Заборона ототожнення адвоката з клієнтом.

80. Організація діяльності адвокатів в кримінальному процесі у сфері збирання доказів

81. Нормативне забезпечення діяльності захисника у процесі збирання доказів та гарантії такої діяльності.

82. Допустимість доказів.

83. Види доказів, які має право збирати адвокат

84. Межі збирання доказів

85. Погодження сторін щодо допустимості доказів.

86. Ознайомлення всіх учасників процесу з доказами.

87. Надання доказів підозрюваними, обвинуваченими

88. Поняття компетенції адвокатів у цивільному процесі

89. Правові основи статусу адвоката-представника в цивільному процесі.

90. Особи, які можуть бути представниками в суді

91. Адвокати-представники, які призначаються судом

92. Повноваження адвоката-представника в цивільному процесі і порядок їх оформлення.

93. Вироблення позиції у справі.

94. Проблема доказування в цивільному процесі

95. Особливості вироблення і реалізації позиції по цивільній справі

96. Проблеми доказування в цивільному процесі

97. Система адвокатської діяльності у цивільному процесі у сфері збирання доказів

98. Виступ адвоката в судовому засіданні у цивільному процесі

99. Пояснення сторін

100. Дебати сторін у цивільному процесі.

101. Використання системи затягування справи у цивільному процесі
102. Виступ адвоката у вищій судовій інстанції
103. Участь адвокатів в адміністративному процесі та гарантії такої участі
104. Особливості адміністративного процесу.
105. Відмінність адміністративного права процес від кримінального та цивільного процесів
106. Особливості участі адвокатів в адміністративному процесі
107. Нормативні документи, які визначають участь адвокатів у адміністративному процесі.
108. Представництво в адміністративному процесі.
109. Особливості представництва в адміністративному процесі.
110. Квazісудовий адміністративний процес та участь адвокатів в такому процесі.
111. Оскарження рішення в адміністративній справі у вищих інстанціях. Практична діяльність адвокатів в позасудовому адміністративному процесі
112. Організація участі адвокатів в господарському процесі та її особливості
113. Особливості представництва у господарському процесі.
114. Джерела господарського процесу.
115. Господарські суди в Україні та їх структура.
116. Відмінність діяльності адвокатів в господарському процесі від кримінального та цивільного процесів.
117. Дебати сторін в господарському процесі.
118. Докази і доказування в господарському процесі.
119. Представництво в суді першої інстанції.
120. Представництво в апеляційній інстанції
121. Адвокат та помічник адвоката, гарантії їх діяльності
122. Поняття адвокат та помічник адвоката.
123. Вимоги до помічника адвоката.
124. Гарантії діяльності помічника адвоката.
125. Види адвокатської діяльності.
126. Професійні права та обов'язки адвоката.
127. Гарантії адвокатської діяльності.
128. Дисциплінарна відповідальність адвоката.

Теми рефератів та контрольних робіт

1. Гарантії адвокатської діяльності в Україні
2. Гарантії правового статусу адвоката у кримінальному провадженні
3. Загальні питання правового статусу адвоката-захисника у кримінальному провадженні.
4. Завдання захисту, основні засади його здійснення адвокатом-захисником, його права та обов'язки.
5. Порядок запрошення та призначення адвоката-захисника, відмова від його допомоги та його заміна.
6. Обов'язкова участь адвоката-захисника у кримінальному провадженні та порядок його призначення.

7. Обставини, що виключають участь у кримінальній справі адвоката-захисника.
8. Порядок усунення адвоката-захисника від участі у справі.
9. Адвокат — представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача.
10. Представництво в суді першої інстанції.
11. Представництво в апеляційній інстанції
12. Адвокат та помічник адвоката, гарантії їхньої діяльності
13. Поняття адвоката та помічника адвоката.
14. Загальна характеристика правил адвокатської етики, їх значення для удосконалення діяльності адвокатури.
15. Основні принципи адвокатської етики, їх характеристика.
16. Відносини адвоката з клієнтом як важлива умова забезпечення етичних норм у діяльності адвокатури.
17. Відносини адвоката із судом та іншими учасниками судового процесу. Відносини між адвокатами, дотримання норм адвокатської етики у громадській, науковій та публіцистичній діяльності адвокатури.
18. Адвокатське об'єднання як суб'єкт відносин щодо забезпечення дотримання правил адвокатської етики.
19. Відповідальність за порушення правил адвокатської етики.
20. Проблемні питання адвокатської діяльності на сучасному етапі. Необхідність створення професійної асоціації адвокатів.

Критерії оцінювання студентів

Підсумкова оцінка роботи слухача з вивчення навчальної дисципліни «Гарантії адвокатської діяльності» обчислюється відповідно до кредитно-модульної системи за 100-бальною шкалою.

Складовими, які враховуються при обчисленні підсумкової оцінки, є:

- *поточна успішність*, яка включає наступні види роботи слухача: 1) усну відповідь на семінарському занятті; 2) доповнення до усної відповіді; 3) поточні контрольні письмові роботи (реферати); 4) наукову доповідь (повідомлення) на семінарському занятті;
- *іспит*.

Максимальні показники вказаних складових: 1) поточна успішність – 40 балів; 2) іспит – 60 балів.

Поточна успішність обчислюється з урахуванням оцінок, одержаних слухачем на семінарських заняттях, а у випадку відпрацювання пропущених занять – і оцінок, одержаних за результатами відпрацювання.

Усні відповіді слухача на семінарському занятті та реферати оцінюються за 5-бальною шкалою. Після останнього семінарського заняття викладач, який проводив ці заняття, виставляє за 5-бальною шкалою середню оцінку.

Якщо викладач виставляє слухачу загальну оцінку поточної успішності “незадовільно” («2»), за його поданням такий слухач розпорядженням директора інституту може бути не допущений до складання іспиту.

Доповнення до усної відповіді на семінарському занятті (незалежно від їх кількості) оцінюються в 1 бал, який при підведенні підсумків поточної успішності приєднується до середньої оцінки за усні відповіді та реферати.

Наукова доповідь слухача на семінарському занятті оцінюється так само, як і усна відповідь, із додаванням одного заохочувального бала. Цей бал також

додається до середньої оцінки за усні відповіді та реферати.

Бали, отримані слухачем впродовж навчального семестру, переводяться у загальну оцінку поточної успішності шляхом їх множення на коефіцієнт "5". Тобто, загальна кількість балів, які може отримати слухач за поточну успішність, не може перевищувати 35 балів.

Кожне пропущене і не відпрацьоване семінарське заняття зменшує загальну оцінку поточної успішності на 1 бал. Якщо слухач не відпрацював 2 пропущених семінарських заняття, він за поданням викладача, який проводив ці заняття, розпорядженням директора інституту може бути не допущений до складання іспиту.

Письмова чи усна відповідь слухача на іспиті оцінюється за 5-бальною шкалою, із наступним її переведенням у 60-бальну шкалу, при цьому кожна із позитивних оцінок відповідає наступній кількості балів: "відмінно" (5) – 35-45; "добре" (4) – 25-35; "задовільно" – 17-25 балів.

Підсумкова шкала оцінювання

Кількість балів за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою та шкалою інституту		Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	5	A відмінно
85 - 89 75 - 84	добре	4	B дуже добре C добре
65 – 74 60 - 64	задовільно	3	D задовільно E задовільно (достатньо)
0 - 59	незадовільно	2	FX незадовільно з можливістю повторного складання

90-100 балів (оцінка "відмінно") виставляється студенту, який володіє узагальненими знаннями навчального матеріалу в повному обсязі та здатний їх ефективно використовувати для виконання всіх передбачених навчальною програмою завдань; аргументовано та творчо використовує ці знання у нестандартних ситуаціях. Відповідь студента правильна, повна, логічна, містить аналіз, сисЛекціятизацію, узагальнення, які точні та пов'язані із сферою майбутньої спеціальності. Студент вміє самостійно знаходити і користуватись джерелами інформації, оцінювати її. Встановлює причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки. Робить аргументовані висновки. Правильно і усвідомлено застосовує всі види довідкової, навчально-методичної документації в межах програми курсу.

75-89 балів (оцінка "добре") ставиться у тому випадку, коли студент володіє основними професійними знаннями та правильно виконує переважну більшість прийомів і операцій, що необхідні для даної роботи. Дає визначення основних понять, аналізує, порівнює і сисЛекціятизує інформацію та робить висновки. Його відповідь у цілому правильна, логічна і достатньо обґрунтована. Усвідомлено користується довідковою літературою. При відповіді та виконанні завдань припускається несуттєвих помилок, які може виправити, але окремі уміння не досить сформовані, у визначенні понять, термінології і узагальненнях мають місце окремі неточності.

60-72 бала (оцінка "задовільно") заслуговує студент, відповідь якого свідчить про розуміння основних питань конституційного права, але містить неточності і недостатньо обґрунтована, визначення понять нечіткі, неточні, уміння сформовані недостатньо, висновки і узагальнення аргументовані слабо, в них допускаються помилки, які студент може частково виправити; спостерігається невміння працювати документами та додатковою літературою.

1-59 балів (Оцінка "незадовільно") виставляється в тому випадку, коли студент без достатнього розуміння відтворює окремі компоненти знань, фрагментарно відтворює незначну частину питань, має нечіткі уявлення про зміст дисципліни. При відповіді та виконанні завдань припускається значної кількості помилок, які самостійно виправити не може. Студент не вміє користуватися додатковою літературою. Результат роботи відповідає мінімальним діючим якісним і кількісним показникам.

Список літератури

1. Конституція України // Уряд. кур'єр. — 1996. — 13 лип.
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282
3. Закон України "Про судоустрій та статус суддів» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 41-42, № 43, № 44-45, ст.529)
4. Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури: Указ Президента України від 30 вересня 1999 р. № 1240-99.
5. Цивільний процесуальний кодекс України від 1 вересня 2005 р.
6. Цивільний кодекс України від 1 січня 2004 р.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України із змінами від 21.06.01.
8. Сімейний кодекс України від 1 січня 2004 р.

Основна:

9. Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотаріат і нотаріальний процес: Посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Харків: Консум, 1999.
10. Правила адвокатської етики / Вища кваліфікаційна комісія адвокатури при Кабінеті Міністрів України, Спілка адвокатів України, Ін-т адвокатури при Київському університеті ім. Тараса Шевченка. — К., 1995.
11. Право людини на правосуддя (Судове право України): Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003.
12. Святоцький О. Д., Медведчук В. В. Адвокатура. Історія і сучасність. — К.: Ін Юре, 1997.
13. Семаков Г. С., Кондракова С. П. Нотаріат в Україні: Курс лекцій. — К.: МАУП, 2001.
14. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України: Навч. посіб. — К.: Юрінком Інтер, 2002.
15. Шевчук П. І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. — К.: МАУП – 2015.

Додаткова:

1. Уголовний процес західних держав / К.Ф. Гуценко, Л.В. Головка, Б.А. Филімонов. — М.: Зерцало-М, 2002. — 528 с.
2. Захарова О. Тлумачення законодавства та ₂₁ проблеми захисту прав громадян /

- О.Захарова // Юрид. вісник України. – 2005. – № 48. – С. 5-12.
3. Захищаючи права громадян. До десятиріччя Спілки адвокатів України // Юрид. вісник України. – 2000. – № 48. – С. 5-11.
  4. Лісогор В. Щодо необхідності збереження слідчої таємниці / В. Лісогор // Право України. – 2000. – № 3. – С. 64-66.
  5. Логінова С.М. Охорона адвокатської таємниці: етика, деонтологія, право / С.М.Логінова // Право України. – 2000. – № 5. – С. 76-80.
  6. Законы Украины «О прокуратуре», «О милиции», «Об адвокатуре»: Комментарии / А.И. Миколенко, А.Н. Миколенко. – Х.: ООО «Одиссей», 2002. – 304 с.
  7. Омельченко Т.В., Степанюк Р.Л. Проблеми подолання протидії розслідуванню з боку захисника на досудових стадіях кримінального судочинства / Т.В.Омельченко, Р.Л. Степанюк // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики (до 80-річчя заснування ХНДІ судових експертиз). – Х.: Право, 2003. – С. 157-162.
  8. Святоцький О.Д. Адвокатура: історія і сучасність / О.Д. Святоцький, В.В.Медведчук. – К.: Ін Юре, 1997. – 320 с.
  9. Титов А.М. Законодавство щодо участі захисника у кримінальному процесі України з точки зору міжнародних стандартів / А.М. Титов // Проблеми правозн. і правоохор. діяльності: 36. наук. ст. – Донецьк: ДІВС, 2001. – № 2. – С. 257-268.
  10. Титов А.М. Прийняття захисником доручення на здійснення захисту у кримінальних справах / А.М. Титов // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: 36. наук. пр. – Донецьк: ДІВС, 2003. – № 3. – С. 215-224.
  11. Титов А.М. Теоретичні та практичні аспекти дотримання конституційного права громадян на захист / А.М. Титов // Процесуальні гарантії дотримання конституційних прав громадян у кримінальному судочинстві: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Д., 26.11.2004 р. – Донецьк: ДЮІ МВС при ДонНУ, 2005. – С. 17-26.
  12. Тацій Л.В. Адвокат в юридичному механізмі захисту прав людини / Л.В. Тацій // Державне будівництво та місцеве самоврядування: 36. наук. пр. – Х.: Право, 2004. – Вип. 8. – С. 141 – 148.
  13. Тацій Л.В. Функції адвоката в цивільному судочинстві / Л.В. Тацій // Проблеми законності: Респ. міжвідом. наук. зб. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2004. – Вип. 67. – С. 178 – 182.
  14. Яновська О.Г. Адвокатура в Україні. Навчальний посібник / О.Г. Яновська. – Київ, 2007. – 208 с.
  15. Кодекс адміністративного судочинства України: Науково-практичний коментар / За ред. С.В. Ківалова, О.І. Харитонові. – Х.: Одиссей, 2005. – С. 144.
  16. Правова допомога: Зарубіжний досвід та пропозиції для України / Автори-упорядники О.А. Банчук, М.С. Демкова. – К.: Факт, 2004. – 336 с.
  17. Меліхова О. . – Адвокатура в Україні: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. – К.: КНЕУ, 2005. – 89 с.
  18. Адвокатура: Учебник. – 2-е изд. доп. и испр. – К.: Алерта; Прецедент, 2007. – 537 с.
  19. Барщевский М.Ю. Адвокатская этика / М.Ю. Барщевский. – 2-е изд., испр. – М.: Профобразование, 2000. – 312 с.
  20. Варфоломеева Т.В. Защита в уголовном судопроизводстве / Т.В. Варфоломеева. – К.: Ин-т адвокатури при Киев. ун-те им. Тараса Шевченко, 1998. – 204 с.
  21. Варфоломеева Т.В. Науково-практичний коментар до ЗУ «Про адвокатуру». Законодавство про адвокатуру і адвокатську діяльність: 36 норм. актів; Коментар / Т.В.

- Варфоломеева, С.В. Гончаренко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 432 с.
22. Варфоломеева Т.В. Організаційні, процесуальні та криміналістичні проблеми захисту адвокатом прав підозрюваного, обвинуваченого, підсудного: автореф. дис. ... д-ра юр. н: 12.00.09 / Т.В. Варфоломеева., ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 1994. – 39 с.
23. Гаррис Р. Школа адвокатури: Пер. с англ. / Р. Гаррис. – Т.: Автограф, 2001. – 352 с.
24. Процесуальні особливості розслідування справ про злочини неповнолітніх / К.І. Дяченко, Н.В. Шость. – Х.: Константа, 1997. – 56 с.
25. Зейкан Я.Л. Захист у кримінальній справі: Наук.-практ. посіб. / Я.Л. Зейкан. – К.: Вища школа, 2002. – 271 с.
26. Зейкан Я.Л. Право на захист у кримінальному процесі. Зразки процесуальних актів: Збірник / Я.Л. Зейкан. – К.: Юрид. практика, 2005. – 384 с.
27. Коляда П.В. Проблеми досудового слідства у кримінальному процесі / П.В. Коляда. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 208 с.
28. Котуха О.С. Історичні аспекти розвитку презумпції невинуватості в кримінальному процесі / О.С. Котуха // Збірник наукових статей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні питання реформування правової системи України”. Том I. – 2007. – 1-2 червня. – С.45-51.
29. Котуха О.С. Презумпція невинуватості: історично-правовий аспект / О.С. Котуха // Судова апеляція. – Київ, 2009. – №1. – С.14-21.
30. Кравчук В. Тактика цивільного процесу: захист проти позову // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 8. – С. 51-54.
31. Україна. Кримінальний процес / За ред. Ю.М. Грошевого та В.М. Хотенця. – Х.: Право, 2000. – 496 с.
32. Кримінально-процесуальне право України: Підручник. – 4-те вид., доп. і перероб. – К.: А.С.К., 2003. – 1120 с.
33. Кройтор В.А. Защита прав и интересов в суде / В.А. Кройтор. – Х.: Еспада, 2002. – 258 с.
34. Кримінально-процесуальне право: Тези лекцій, задачі, ділові ігри / Михеєнко М.М., Молдован В.В., Шибіко В.П. – К.: Вентурі, 1997. – 352 с.
35. Кримінальний процес України / Михеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
36. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Г.Л. Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина; За заг. ред. В.К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.
37. Нотаріальне оформлення цивільно-правових документів: Зразки. Роз'яснення. Нормативні акти: Довідник / За заг. ред. В.М. Чернича; Укр. нотаріальна палата. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 399 с.
38. Паліюк В.Л. Деякі проблеми питання щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди / В.Л. Паліюк // Адвокат. – 2001. – № 3. – С. 45-46.
39. Ромовська З.М. Закон України «Про адвокатуру» – ремонт чи повна реконструкція? / З.М. Ромовська // Право України. – 2005. – № 11. – С. 56-59.
40. Синеокин О.В. Загальнотеоретичні проблеми адвокатології / О.В. Синеокин. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – 108 с.
41. Адвокатура України: Навч. посіб. для студ. юрид. ВНЗ і фак. / О.Д. Святоцький, М.М. Михеєнко. – К.: Ін Юре, 1997. — 224 с.
42. Енциклопедичний довідник майбутнього адвоката: У 2 ч. / О.Д. Святоцький, Т.Г. Захарченко, С.Ф. Сафулько та ін.; За заг. ред. С. Ф.Сафулька. – К.: Ін Юре, 2008. – Ч. 1. – 616 с.

43. Титов А.М. Основні принципи та особливості участі захисника на досудовому слідстві: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / А.М. Титов. Нац. ун-т ВС. – Х., 2005. – 20 с.
44. Титов А.М. Основні принципи та особливості участі захисника на досудовому слідстві: Монографія / А.М. Титов. – Донецьк, ДЮІ. – 2005. – 256 с.
45. Титов А.М. Особливості роботи захисника в кримінальних справах за участю неповнолітніх / А.М. Титов // Вісник Луганськ. ін-ту ВСМВСУ ім. 10-річчя незалежності України: наук.-теор. журн. – Луганськ: РВВ ЛІВС, 2002. – Вип. 1. – С. 139-148.